

EU-medborgares rörlighet - konsten att riva gränser

Forskarträff 10 november 2015

Dokumentation: Helen Uliczka

Forskarträffens syfte, program och deltagare

Svenska institutet för Europapolitiska frågor, [Sieps](#), och svenska Europeiska socialfonden, [ESF-rådet](#), inbjöd i november 2015 till ett forskarseminarium om EU-medborgarnas rätt att röra sig inom EU:s territorium. I denna rapport finns kortfattade redogörelser för presentationerna och diskussionen som fördes under seminariet.

Syftet med seminariet var att kartlägga befintlig forskning och identifiera luckor som behöver beforskas. Företrädesvis gällde det disciplinerna juridik, statsvetenskap och nationalekonomi. Frågeställningarna hölls inom ramen för utmaningar relaterade till den fria rörligheten för personer.

Ett tjugotal personer deltog på seminariet (se bilaga 1, Deltagarlista). Moderator var Eva Sjögren, Sieps. Programmet för dagen innehöll presentationer¹ från de båda värdorganisationerna, från den nationelle samordnaren för arbetet med EU-medborgare samt från tre forskare som arbetade med forskningsprojekt med bäring på ämnet.

Presentationer

Eva Sjögren, Direktör, Sieps

Inledning och kort om Sieps

Jonas Eriksson, Utredare i nationalekonomi, Sieps

Presentation av Sieps och Sieps-publikationer på temat

Nardin Crisbi, Nationell samordnare, Svenska ESF-rådet, Fead

Presentation av ESF, Fead samt Fafo-rapport om EU-migranter i Stockholm, Köpenhamn och Oslo

Martin Valfridsson, Nationell samordnare för arbetet med EU-medborgare i utsatt situation, Socialdepartementet

Reflektioner från uppdraget och inför den kommande rapporten.

Otto Swedrup, Projektassistent, forskningsassistent, Juridiska institutionen, Göteborgs universitet

Presentation av forskningsprojektet bEUcitizen – om barriärer i EU-medborgarskapet

Julia Jennstål, forskare, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet

Presentation av ett forskningsprojekt om deliberativ demokrati och tiggeri

Meriam Chatty, forskare, tidigare Örebro universitet, nu Stockholms stad

Presentation av avhandlingen Migranternas medborgarskap: EU:s medborgarskapande från Romförhandlingarna till idag

¹ Andrea Spehar, Göteborgs universitet, skulle ha presenterat två forskningsprojekt men fick ställa in på grund av sjukdom. Projekten rörde migrationens effekter på hållbar stadsutveckling respektive EU-medborgares fria rörlighet. Norska Fafo skulle även de ha deltagit men fick ställa in, deras rapport presenterades av Nardin Crispi.

Sammanfattade presentationer

Eva Sjögren

Direktör, Sieps

Moderatorn Eva Sjögren från Sieps inledde seminariet med att hälsa välkommen och kort berätta om Sieps verksamhet. Sieps är en myndighet under regeringen och sorterar under Statsrådsberedningen. Uppgiften är att utgöra en brygga mellan europapolitisk forskning och politiker, i synnerhet regeringen. Sieps ska finnas i gränslandet mellan forskning och beslutsfattare och göra forskningen tillgänglig och begriplig. Budgeten är 16 miljoner om året medan arbetsfältet EU är väldigt stort. Eva menade att både seminariet som sådant och ämnet migration inom EU och den fria rörligheten var ytterst relevant för Sieps och relevansen ökar för varje dag. Det finns stora frågeställningar och hon hoppades att seminariet skulle bidra till att klarlägga en del av dem.

Jonas Eriksson

Utredare i nationalekonomi, Sieps

Jonas inledde med att nämna [Daniel Tarschys](#), professor i statsvetenskap, analys² om vad EU:s strukturpolitik kunde göra för romer i Rumänien. En ganska mörk bild uppmålades i den, även om försök gjordes för att förbättra för gruppen. Jonas fortsatte med att räkna upp en del av Sieps publikationer med bäring på dagens ämne. En publicerad studie av EU-domstolens senaste praxis avseende icke-aktiva (ej arbetande) unionsmedborgares rätt till förmåner³ är skriven av lektorn [Emma Holm](#). Studien menar att EU-domstolen i sin praxis gjort en strikt tolkning av lagtexten och därmed stärkt möjligheterna för medlemsstater som vill begränsa den fria rörligheten genom att inte ge icke-aktiva migranter sociala förmåner i värdlandet.

Det finns några studier som snart ska publiceras. En av dem är gjord av [Steve Peers](#), professor i juridik vid University of Essex, som studerat omlokiseringsförslaget i Europeiska migrationsagendan. Det kommer även en studie på hur ekonomiska incitament kan göra medlemsländerna mer benägna att acceptera förslaget. I den föreslås bland annat ett trestegssystem som innehåller handel med kvoter. Två ytterligare studier är på gång. Dessa behandlar papperslös migration respektive vilka faktorer som styr graden av människohandel i destinationsländerna, den sistnämnda skrivs av Jonas tillsammans med Monika Hjeds Löfmark, forskare i nationalekonomi på Sieps. En studie som tittar på människosmugglarnas roll är också under arbete.

² http://vkl.se/wp-content/uploads/2014/12/2014_6epa_A4_sv_141103-2.pdf

³ http://www.sieps.se/sites/default/files/2015_24epa_sv.pdf

Nardin Crisbi

Nationell samordnare, ESF-rådet och Fead

Nardin Crisbi började med att informera om Svenska ESF-rådets två fonder under programperioden 2014-2020. Det gäller den nya fonden Fead, *Fonden för europeiskt bistånd för dem som har det sämst ställt* (omfattning ca 80 miljoner kronor) och ESF, *Europeiska socialfonden* (ca 6 miljarder kronor). Socialfonden har ett fokus på arbetsmarknadsinsatser för anställda och icke-anställda. Utrikes födda (främst nyanlända) är särskilt prioriterade.

Fead har i olika europeiska länder kunnat välja olika målgrupper beroende på vad de identifierat som sina utmaningar. Fead i Sverige har valt att fokusera på social inkludering för främst fattiga EU- och EES-medborgare som vistas i Sverige under korta perioder. Sverige är ett av fyra länder som valt social inkludering. De övriga tre är Holland, Danmark och Tyskland. En del andra länder har valt att dela ut mat och kläder till de målgrupper som de har identifierat som utsatta.

För ESF-rådet är forskarträffen ett led i strategin att få mer forskning kring de projekt som finansieras via fonderna. Man vill upptäcka ”vita fläckar” som kan adresseras i partnerskapsdrivna projekt. ESF har en egen analys- och utvärderingsavdelning och det går via SCB att följa deltagare i socialfondsprojekt under en längre tid. Resultat från projekten ska sammanställas, förhållas till aktuell forskning och spridas till policymakare. Både Fead- och ESF-projekten har oftast kontakter med universitet och högskolor och Fead lät göra en kort sammanställning^[1] av vetenskap och annan kunskap om målgruppen under våren -15. Sammanställningen resulterade i en översiktlig rapport och en excelfil med hundra olika titlar med korta sammanfattningar.

Fafo-studien *When poverty meets affluence*

Efter information om fonderna redovisade Nardin en del resultat från en studie^[2] publicerad i juni -15 av den norska forskningsstiftelsen [Fafo](http://www.fafo.no). Nardin påpekade att trots att studien var så ny hade verkligheten på några ställen troligtvis redan sprungit om den. Ett exempel på detta var att det vid tidpunkten för intervjuerna inte var så att tillfälliga migranter tog med sig sina barn hit då det fanns en rädsla att socialtjänsten skulle ta dem från familjen. Idag tar man betydligt oftare barnen med. Angrepp och våld mot människor som tigger anses också ha ökat sedan studien gjordes. Nardin slog fast att det ändå är en oerhört viktig studie, bland annat för att antalet informanter var så stort. Nästan 1 300 intervjuer med fattiga migranter hade genomförts i Köpenhamn, Oslo och Stockholm. Det fanns statistiskt säkerställda mönster som kunde urskiljas tack vare det stora antalet intervjuer och därför är studien att betrakta som tillförlitlig.

Genom det stora materialet i Fafo-studien var det möjligt att urskilja flera skillnader inom gruppen migranter beroende på vilket land de befann sig i. Könsfördelningen var jämnast i Stockholm, där också den högsta andelen intervjuade som själva identifierade sig som romer fanns. Gruppen i Stockholm hade i genomsnitt mindre arbetslivserfarenhet och kortare

^[1] <http://www.esf.se/sv/Vara-fonder/FEAD/Programinformation/Forskning/>

^[2] <http://fafo.no/images/pub/2015/954-innmat-trykk.pdf>

skolgång än informanterna i grannländerna. De hade även en mer konservativ syn på könsroller än de som befann sig i grannländerna. En annan skillnad var att gruppen i Sverige oftare levde enbart på tiggeri och att samla pantbara burkar/flaskor, medan informanterna i de andra länderna hade ett mer varierat försörjningsmönster, vilket också gjorde att deras ekonomi generellt var bättre än hos i gruppen i Stockholm. Särskilt i Danmark kunde en del informanter då och då få arbete som gav en inkomst. Dock förekom fler inslag av småkriminalitet (ficktjuveri, försäljning av receptbelagd medicin mm) i grannländerna och detta kunde ha bidragit till de genomsnittligt högre inkomsterna för migranterna där.

I Danmark är tiggeri förbjudet och i Norge är det möjligt för enskilda kommuner att förbjuda tiggeri på lokal nivå, även om detta inte skett i någon nämnvärd omfattning. Enligt Fafo var Sverige det land som upplevdes ”snällast” av migranterna. I Danmark fick exempelvis de som tiggde röra sig hela tiden för att undvika polisen, det gjorde det svårt att överleva på enbart tiggeri. Fafo-studien beskrev gruppen där som överlag mer ”street-smart” än gruppen i Stockholm.

I studien drogs flera slutsatser och några av dem poängterades av Nardin som särskilt viktiga för att de motbevisade flera av de myter som florerat i media och i den allmänna debatten, så som att de som tigger inte alls är fattiga eller att de styrs av kriminella ligor som tar hand om de hoptiggda pengarna. Kortfattat kom studien fram till följande:

- De som tigger är mycket fattiga och i brist på arbete är tiggeri en försörjningskälla för familjemedlemmarna.
- Pengarna går till hushållet, främst till barnens skolgång.
- Inga fall av organiserad brottslighet påträffades i studien.
- Det fanns ett antal registrerade fall av trakasserier och våld från värdländerna.

Martin Valfridsson

*Nationell samordnare för arbetet med EU-medborgare i utsatt situation,
Socialdepartementet*

Martin Valfridsson bjöd på reflektioner från uppdraget som särskild utredare och gav en inblick i vad den rapport som ska ämnas till regeringen den 1 februari 2016, kommer att ta upp. Han och tre medarbetare arbetar nu på rapporten.

I uppdragsdirektiven står att samordnaren ska främja förutsättningarna för en förbättrad samverkan mellan aktörer som möter socialt utsatta EES-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige. När det gäller aktörer handlar det om i princip alla Sveriges kommuner, alla landsting och många statliga myndigheter. Utredningen har träffat och talat med många representanter för dessa aktörer, både politiker och tjänstemän. De har träffat nittio kommuner men har fått göra ett urval bland dem att studera närmare. De har valt ut några stora, några mindre, samt ett antal där det funnits en specifik aspekt som skiljt ut dem från de övriga. Sådana aspekter kunde gälla exempelvis att det funnits många medföljande barn, att

kommunen haft en mer utvecklad strategi (som Göteborg, där alla barn som vill ha utbildning får det, i dagsläget mellan 13 och 17 barn), eller att kommunerna haft speciellt stora problem.

Fler aktörer som berörs av målgruppen är det privata näringslivet, med exempelvis affärer och tågstationer där målgruppen vistas för att titta eller sova. En stor grupp aktörer är civilsamhället. Många frivilligorganisationer har tagit upp ett arbete med målgruppen, en del med aktiva insatser gentemot människorna, andra som enbart en grupp på Facebook. Nio svenska frivilligorganisationer har efter anordnandet av fyra regionala konferenser bildat ett nätverk där man kommit överens om att arbeta med frågorna i hemländerna⁴. Diskriminering, fattigdom, utanförskap, utbildning, hälsa och strukturella reformer är sådant som anses viktigt att börja med. Svenska organisationer kan med fördel gå in i partnerskap med kommuner i hemländerna och söka medel ur EU-fonderna. Borgmästarna där klarar inte av finansieringen av sociala reformer eftersom skatteintäkterna är väldigt låga och inte räcker till.

Martin är jurist i botten och har ett starkt rättsligt perspektiv, hur lagar och rättigheter följs är en viktig fråga i den kommande rapporten. En del kommuner följer inte lagen, andra går för långt. Polisen kan också underlåta att ingripa där de enligt lagen borde ha ingripit och skälet de ibland uppgett för att inte ingripa, är att det gäller så utsatta människor. Martin påpekar att en svensk medborgare som bryter mot lagen inte inkomstprövas av polisen innan de ingriper. Han menar att lagen ska vara lika för alla. Det är inte lagligt att bosätta sig på vare sig privat område eller offentlig mark. I debatten finns en stark polarisering när det gäller mänskliga rättigheter och sociala förmåner för målgruppen. Men vad skulle bli följden om Sverige ensamt skulle stiga fram bland EU-länderna och ge ”tak över huvudet”-garanti åt fattiga EU-medborgare? Martin tror att det innebär att vi skulle få skruva ner nivån på den allmänna välfärden, vilket han inte anser är politiskt gångbart.

Utredarens direktiv är att sprida kunskap om målgruppens rättigheter och skyldigheter i Sverige samt om hur dessa saker uppfylls i hemländerna, där det kan vara stora diskrepanser mellan vad som står på pappret och hur det är i verkligheten. Även vilket arbete och vilka åtgärder som vidtas i andra länder ska belysas. En rapport vid namn *Utblick utsatta EU-medborgare*⁵ finns framtagen. Däri kan man se att Sverige är ganska generöst vid en jämförelse mellan olika länder. Vi bör dock vara öppna för de problem som en generös inställning till tiggeri för med sig för människor som tigger och deras anhöriga, menar Martin. Det kan betyda avbruten skolgång för barnen, och vi bör inte ha ett Europa utan skolgång för alla barn. Det kan betyda sämre hälsa för en del, vi skänker mer pengar till gravida kvinnor och funktionsnedsatta personer än till övriga, vilket betyder att dessa sitter ute på våra gator i vinterkylan.

Martin har sett att mycket som var otydligt när utredningen startade, då många politiker och tjänstemän stod villrådiga, redan har blivit tydligare. Inom den snara framtiden kommer många frågetecken att rätas ut. I grund och botten är det, liksom den ovan redovisade Fafo-rapporten kom fram till, en laglydig grupp som vistas här. Får gruppen bara klara direktiv om vad som gäller kommer många problem att upphöra. Vi måste också klara att hantera flera frågor samtidigt, inte stirra oss blinda på en fråga i taget. I utredningens början var det många som hörde av sig till

⁴ <http://www.erikshjalpen.se/files/3214/3400/7202/RPT-Organisationer-i-RU-o-BIU-1.pdf>

⁵ <http://skl.se/download/18.2f8f6dda150aeb0f884aa83/1446206621762/Utblick%2520utsatta%2520EU-medborgare.pdf>

utredningskansliet och var oroliga för att svenska hemlösa skulle missgynnas av att målgruppen fanns i landet, nu är det fler som är oroliga för att målgruppen trängs undan av asylsökanden.

På frågan om vilken forskning som saknas är det många områden som dyker upp. Kriminologisk forskning om brott mot målgruppen är angelägen att få fram. Anmälningssbenägenheten är inte hög hos brottoffren och kunskapen om brotten är låg hos allmänheten. Martin nämner att en man som tiggde fick alla tänder i underkäken utsparkade men media skrev inte något alls om händelsen. Det är möjligt att oprovocerat våld mot målgruppen ökat under de senaste åren. Organiserad brottslighet med människohandel behöver också studeras mer, även detta kan vara ett ökande fenomen. Civilsamhällets insatser för målgruppen, samt vad insatserna leder till och hur de fungerar, är en annan angelägen fråga. Hur gruppen kan komma i arbete är ytterligare en intressant fråga, det sker allt oftare att personer ur målgruppen faktiskt får ett arbete och hämtar barnen på dagis.

En längre diskussion om den fria rörligheten, framförallt sedd ur barnperspektivet, följde på Martins presentation. Den fria rörligheten är inte lika för alla, men Martin menade att så länge lagarna ser ut som de gör får man börja med att ändra lagarna om man vill se förändringar, man kan inte gå över huvudet på vår lagstiftande församling, riksdagen. Däremot uppstår givetvis svårigheter när alla EU-länder har kvar nationalstatens lösningar på ett transnationellt problem. Dessutom skapar rörligheten andra problem, läkare lämnar de fattigaste EU-länderna och dränerar på så sätt både deras ekonom och deras hälso- och sjukvård.

Som en viktig slutkläm betonade Martin att Bulgarien är ett land vi inte får glömma. Vi talar mycket om rumäner men 30 % av de som reser till Sverige är bulgarer och de är i ett ännu sämre utgångsläge än rumänerna. Medan Rumänien försöker gå åt rätt håll och bekämpa korruption, går Bulgarien åt helt motsatt håll. Korruptionen blir värre och de mänskliga rättigheterna tillgodoses inte alls när det gäller målgruppen.

Otto Swedrup

Projektassistent, forskningsassistent, Juridiska institutionen, Göteborgs universitet

Otto Swedrup presenterade det omfattande komparativa forskningsprojektet [bEUcitizen – om barriärer i EU-medborgarskapet](#), i vilket han arbetar tillsammans med två andra forskare på samma institution. Projektet bEUcitizen har pågått sedan 2013 då det initierades från universitetet i Utrecht. Forskare från 28 universitet i många länder är uppdelade i mindre grupper där varje grupp har en egen ingång till ämnet. Det rör bland annat sociologi, juridik, ekonomi och statsvetenskap. En kort förklaring till vad projektet handlar om var att de tittar bakom det som “ser perfekt ut på pappret” och försöker identifiera hinder och problem som fungerar som barriärer för medborgare när det gäller att leva, röra sig och bo inom EU.

Just nu forskar Otto tillsammans med [Sara Stendahl](#), professor i offentlig rätt och socialförsäkringsrätt, om överprövningsrätten i socialförsäkringssystemet. Frågeställningen är vilken möjlighet medborgarna har att få beslut som rör sådant som skolgång, socialt bistånd

och hälso- och sjukvård överprövade, samt hur rätten till detta skiljer sig mellan medlemsstaterna. Vilka rättigheter är svaga, vilka är starka, och i vilka medlemsstater? I Spanien, exempelvis, är det enbart rätten till utbildning som är stark och tydlig, medan Sverige har flera jämstarka medborgarligena rättigheter.

Debatten om tiggeri, som vi upplever som en stor debattfråga i Sverige, ser Otto som en fråga som inte alls är stor i andra EU-stater. Den svenska debatten är ett ganska isolerat fenomen medan andra länder har andra problemställningar, exempelvis att medborgare bor i ett land men arbetar i ett annat.

Otto vill tipsa om att det finns en stor mängd information i form av rapporter och artiklar på projektets hemsida⁶. Nya publikationer med olika infallsvinklar kommer löpande.

Julia Jennstål

Forskare, Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet

Julia Jennstål presenterade ett forskningsprojekt om deliberativ demokrati kallat *Deliberativa medborgare*⁷. Huvudfrågan i projektet är ”Vem vill delta i politiska diskussioner och när, var och hur sker det deliberativa samtalet?” Projektet är kopplat till utsatta EU-medborgare och tiggeri genom att detta är ett ämne som ska diskuteras under den av projektet arrangerade medborgardialogen *Uppsala Talar om tiggeri*⁸ under tre dagar i januari och februari 2016.

Medborgardialogen i Uppsala har föregåtts av en enkät som gick ut till 4 000 personer via SCB. Utifrån svaren på enkäten har inbjudningar gått ut till ett 80-tal utvalda uppsalabor. Deltagarna kommer under de tre dagarna få utförlig information och ges möjlighet att diskutera frågor som rör utsatta EU-medborgare som tigger i Uppsala. Frågan är bland annat om deltagarnas åsikter förändras när de bryts mot andras åsikter i en saklig diskussion. Teorin bakom deliberation är att medborgare som får *lyssna* till andra och *samtala* om ett ämne, inte debattera, blir mer insatta, mindre extrema och får ökad förståelse för andra. Därigenom får de en stärkt politisk kompetens. Forskningsprojektet kommer att studera vad som händer i detta fältförsök och förhoppningen är att se en förskjutning i diskursen.

En rapport med resultat från medborgardialogen ska lämnas som underlag i regionen och kan bidra med kunskapsunderlag till politikerna inför framtida beslut. Medborgardialog ska ses som ett instrument för att stärka demokratin. Idealet är att skapa en ”samtalsdemokrati” där:

- Alla ska informeras
- Allas röster ska komma till tals (rättvisa)
- Allas röster ska bedömas lika (jämlighet)

⁶ <http://beucitizen.eu/publications/>

⁷ <http://www.statsvet.uu.se/forskning/Forskningsprojekt-med-egna-webbplatser/uppsalatalaromtiggeri/forskningsprojekt/>

⁸ <http://www.statsvet.uu.se/forskning/Forskningsprojekt-med-egna-webbplatser/uppsalatalaromtiggeri/>

På samhällsnivå är målen med den deliberativa demokratiska modellen att få aktiva medborgare, medborgerligt inflytande, politisk legitimitet samt att få en nyanserad politisk debatt. Julia menar att man genom att använda deliberation kan påverka lagstiftningsprocessen så att lagarna snabbare förändras till att passa människor bättre, inte att vi bara passivt ska följa lagarna utan att reflektera över dem. Som metod för att uppnå ökad demokrati har medborgardialog har använts i flera länder och den blir allt vanligare. Julia berättar som ett exempel att man har arrangerat medborgardialoger om klimatförändringar i Australien. När det gäller stadsplanering är det numera ganska vanligt med medborgerligt inflytande, men målet är att deliberation ska användas inom många olika demokratiskt styrda områden.

Idéer för fortsatta forskningsprojekt där deliberation skulle kunna användas som metod för att gagna målgruppen, är att anordna medborgardialoger om och för de utsatta EU-medborgarna i deras hemländer. Det kan stärka deras röster när det gäller deras situation och öka deras deltagande och inflytande i den politiska diskussionen.

Meriam Chatty

Forskare, tidigare Örebro universitet, nu Stockholms stad

Meriam Chatty presenterade sin avhandling *Migranternas medborgarskap: EU:s medborgarskapande från Romförhandlingarna till idag*⁹. Avhandlingen är från 2015 och handlar om EU:s rörlighetspolitik. Den behandlar inte specifikt romer eller människor som tigger, betonar Meriam. Hon får ofta frågor om dessa grupper, eller om ”Döden på Medelhavet”, liksom om inre utlänningskontroll eller om Schengenavtalet, men avhandlingen handlar snarare om hur de här frågorna hänger ihop.

Fokus i avhandlingen ligger på vad det har inneburit att EU skapat ett medborgarskap som bygger på fri rörlighet mellan medlemsstaterna och Meriam har följt processen med rörlighetspolitiken från 1955 fram till 2014. Hon ser inte EU:s medborgarskapande på det sätt man traditionellt gjort, som civila, sociala och politiska rättigheter, utan som en ”reglering och kategorisering av rörlighet”, eftersom det är den logik som huvudsakligen har använts inom EU. Hon menar att den fria rörligheten *är* en migrationspolitik. Det var också så man från början uppfattade den, från 1950- talet till en bit in på 70-talet. Sedermera har den delats upp i en sorts fri rörlighet som mer ska gälla ”den personliga utvecklingen”, en kategori av rörlighet som inte kan definieras som en ekonomisk migration, och en annan, mer ekonomiskt grundad migrationspolitik, där rättigheter inte automatiskt följer med EU-medborgaren. Enligt denna uppdelning blir det som uppfattas som negativt med den fria rörligheten nu definierat som en strikt migrationsfråga, vilket medför att fattiga EU-medborgare som rör sig mellan länder kan kategoriseras och särbehandlas. Det har blivit en medborgarskapsskiktning, det finns A-, B-, C, och D-medborgare. Som ”migrant” som reser från de fattigaste EU-länderna till de rikare länderna, exempelvis för att tigger, får man inte samma rättigheter som andra EU-medborgare

⁹ <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:781773/FULLTEXT03.pdf>

får när de reser till ett annat EU-land. Meriam vänder sig också mot själva begreppet *EU-migrant* då hon menar att det dels inte är ett juridiskt begrepp, dels har det sedan länge haft en negativ laddning.

Meriams avhandling pekar på några viktiga förklaringar till att det blivit en uppdelning i rörlighets- respektive migrationspolitik. Två av dem är EU:s koloniala historia och att det redan före EU-utvidgningen fanns en debatt om så kallad ”social turism”. Flera länder var oroliga för en sådan. I avhandlingen har Meriam också behandlat relationen mellan fri rörlighet och säkerhet, så kallad säkerhetisering. När säkerhet blir en allt viktigare fråga för medlemsländerna inskränks den fria rörligheten. I sammanhanget tar hon upp Metock-domen från 2008 om att unionsmedborgare har rätt att återförenas med familjemedlemmar i andra EU-länder.

Hur rörelsedirektivet och uppehållsrätten har införlivats i medlemsländerna kan vara intressant att forska mer om, tror Meriam, det kan skilja sig mycket mellan länderna. I Sverige ska en socialsekreterare bedöma om en person har uppehållsrätt. Detta trots att sådana saker inte ingår i den utbildning socialsekreterare får, och det dessutom kan vara väldigt svårt att avgöra. Arbetstagarbegreppet kan vara något som är svårt att utreda på den nivån, man kan behöva juridisk expertis för att avgöra vad som är rätt.

Det finns många brister i det svenska systemet angående den fria rörligheten. Vi gör bland annat en stor uppdelning på ”svenska” romer och mobila romer när vi talar om romsk inkludering, det gör man inte i andra länder. Det stora problemet med EU-medborgarskapet är att det ges olika rättigheter beroende på om man rör sig över gränder eller inte. Överhuvudtaget behövs mer forskning om relationen mellan fri rörlighet och fattigdom, anser Meriam. Det skapar splittring när fattigdomen hamnar strikt inom den migrationspolitiska domänen och den fria rörligheten ska enbart vara till för dem som har det bättre ställt. Politisk forskning borde också studera mer kommunpolitik, hur man tolkar lagen kan skilja sig mycket mellan olika kommuner.

Information och medskick från deltagarna

Anna Halldén från VINNOVA informerade kort om deras avslutade och kommande utlysningar. En intressant utlysning som kan vara värd att följa upp resultaten från är *Innovation för säkrare migration och etablering av nyanlända*¹⁰. Kommande utlysningar som kan vara intressanta handlar om *intra-EU mobility* respektive samarbete med tredje land.

Renate Minas från institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, har tillsammans med en kollega fått forskningsmedel för att bland annat genom intervjuer studera hur frivilligorganisationerna (*civil society*) arbetar med målgruppen i Stockholm, Malmö och Göteborg. De intresserar sig för maktrelationer och kommer att arbeta med nätverksanalyser.

¹⁰ <http://www.vinnova.se/sv/Ansoka-och-rapportera/Utllysningar/Effekta/Innovation-for-sakrare-migration-och-etablering-av-nyanlanda/>

Helen Uliczka lyfte frågan om den idag ofta obeforskade användningen av alla de medel som kommer genom EU:s strukturfonder (plus den nationella medfinansieringen av projekten). Det gäller närmast Fead och Socialfonden (ESF), men kan även kopplas till fonder för regional tillväxt (ERUF) som kan bidra till att skapa arbetsmarknader för målgruppen. Det vore angeläget att få mer kunskap om vad de fem Fead-projekten leder till för målgruppen samt hur ESF-projekt i Sverige och Europa kan användas mest effektivt i kampen mot social exkludering. Projekten gör ofta skillnad, de är inte verkningslösa, tvärtom, men kunskapen om hur skillnaderna uppkommer samt hur de tas till vara och vidareutvecklas är idag inte varken tillräckligt känd eller spridd. Nardin Crisbi bekräftade bilden av att det är få som forskar på hur projekten leder till nytta. En försvårande faktor är att vare sig ESF eller Fead kan finansiera forskningsprojekt men de vill gärna understödja tillkomsten av mer forskning genom att skapa kontaktytor mellan forskare och projektorganisationer. Nardin hoppas på att forskare söker medel från finansiärer som Forte, Vetenskapsrådet och Vinnova för att studera användningen och nyttan av strukturfondsmedlen.

Håkan Johansson, Socialhögskolan, Lunds universitet, har varit inblandad i många forskningsprojekt som handlat om reglering och förändring av fattigdom i ett europeiskt perspektiv. Resultaten visar att det finns en flernivåreglering av sociala rättigheter och en utveckling av *working poverty*. Den fria rörligheten medför en större arbetsmarknad men det finns en hel del glapp i de sociala systemen när det gäller både målgruppen för dagens forskarträff och den stora grupp vi benämner *working poor*. Vi står inför en transnationalisering av sociala problem och fattigdom eftersom människor rör sig. Det kommer förväntningar, nätverk och kontakter mellan länderna och med detta kommer i sin tur en konflikt mellan den nationella och den överstatliga regleringen. Här behöver forskare få ihop de båda forskningsingångarna, en intressant fråga är hur välfärdsstaten påverkas. Statsvetare och jurister å ena sidan, och sociologer och välfärdsforskare å den andra, skulle kunna börja resonera gemensamt om detta i en europeisk kontext inom ett större forskningsprojekt.

Håkan nämner att Socialhögskolan kommit ut med flera böcker som kan vara intressanta. En ny bok inom *Ramprogrammet för forskning om det civila samhället*¹¹ handlar om EU:s civilsamhälle.

Bernd Parusel från Delmi¹² (Delegationen för migrationsstudier) informerade om att det finns möjligheter att söka (en begränsad mängd) pengar för forskning hos dem. Särskilt relevant är det inom ett par av Delmis fem temaområden nämligen: *Institutioner & lagar* och *Mångfald & välfärd*. En kunskapsöversikt vore också intressant att få. En sådan kan omfatta hur EU:s lagstiftning förhåller sig till den svenska och beskriva varför problemen uppstår. Den kan också titta på vilka olika möjligheter det finns att förbättra situationen för målgruppen. På Delmi är man intresserad av forskning som är policyrelevant och tillgänglig för beslutsfattare. Tillämpad forskning på hur man förbättrar, både konkret i kommunerna här i Sverige och i hemländerna, kan finansieras och/eller kan resultat från sådan forskning fångas upp och tillgängliggöras för politiker och andra intressenter.

¹¹ <http://www.detcivilasamhallet.se/pages/meeuwisse.htm>

¹² <http://www.delmi.se/om-delmi#>

Jon Nyhlén, Mittuniversitetet Sundsvall, har studerat vad som händer i kommuner när det gäller kommunalt flyktingmottagande. Han har tillsammans med en kollega studerat variationer och vad som fungerat bra respektive dåligt¹³. De utvärderar nu ett länsstyrelseägt projekt som syftar till att få nyanlända jobb och ett mål är att kunna göra forskning av det som framkommer i utvärderingen. Han har även kontakt med ett av Fead-projekten.

En fråga som dök upp handlade om remitteringarna, det vill säga de pengar målgruppen skickar hem. Det finns data på detta i Fafos rapport¹⁴ (*"If we include all migrants, the Roma in Stockholm send home an average of EUR 82 per month, with the corresponding amounts being EUR 180 for the Roma in Oslo and EUR 182 for those in Copenhagen."*) tillsammans med en utveckling av vad pengarna spenderas på i hemlandet.

Eva Sjögren avslutade seminariet med några reflektioner över de olika forskningsinriktningar Sieps kanske kunde välja framöver. Det finns många intressanta områden som kan diskuteras vidare. Hon funderade exempelvis över vad som händer när medlemsländerna upprepat inte följer politiska beslut på överstatlig nivå. Vad väljer kommissionen att ge sig på? Det är ingen enkel uppgift.

Sista ordet gick till Nardin som uppmanade alla att sprida information om ämnet och planerade träffar i sina forskarnätverk!

Planerade möten

Preliminärbokade datum för nya möten är 11 maj respektive 10 november 2016.

¹³ <http://miun.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A726671&dswid=2812>

¹⁴ Se sidorna 109-115 i <http://fafo.no/images/pub/2015/954-innmat-trykk.pdf>

Anmällda till forskarträffen 10 november:

1. Eva Sjögren, Sieps
2. Jonas Eriksson, Sieps
3. Monika Hjeds Löfmark, Sieps
4. Pernilla Bäckman, Sieps
5. Tom Hansson, Sieps
6. Malin Persson, Sieps
7. Aurora Lewén, ESF-rådet
8. Nardin Crisbi, ESF-rådet
9. Bernd Parusel, Delmi
10. Meriam Chatty, Örebro universitet
11. Julia Jennstål, Uppsala universitet
12. Johanna Schiratzki, Ersta Sköndal University College
13. Anna Halldén, VINNOVA
14. Maria Persdotter, Malmö Högskola
15. Karin Stillerud, Socialdepartementet
16. Annette Thörnquist, Stockholms universitet
17. Håkan Johansson, Lunds universitet
18. Anna Mattson, Socialdepartementet
19. Martin Valfridsson, Socialdepartementet
20. Renate Minas, Stockholms universitet
21. Otto Swedrup, Göteborgs universitet
22. Franceska Leichert, Regeringskansliet
23. Jon Nyhlén, Mittuniversitetet Sundsvall
24. Helen Uliczka, dokumenterade forskarträffen

Anmält förhinder

25. Andrea Spehar, CERGU & Göteborgs universitet
26. Ioana Bunesu, Malmö universitet